

۴ بازار اصلی گردشگری سلامت

تحلیل‌های آماری نشان می‌دهد بخش قابل ملاحظه‌ای از گردشگران ورودی، به‌ویژه گردشگران همسایه، که به کشور می‌آیند با هدف درمان است. در این میان چهار کشور عمان، افغانستان، عراق و جمهوری آذربایجان اصلی‌ترین بازارهای ایران در این زمینه محسوب می‌شوند.

این در حالی است که به گفته فعالان گردشگری سلامت چون اکثر این گردشگران عملاً از کانال‌های رسمی وارد چرخه گردشگری سلامت نمی‌شوند نه تنها عواید مالی قابل توجهی به شریان‌های اقتصاد رسمی تزریق نمی‌کنند، بلکه اکثر عواید این گردشگران سلامت نصیب دلال‌ها، واسطه‌ها و پزشکانی می‌شود که اخیراً به امر دلالتی گردشگران سلامت روی آورده‌اند. در همین شرایط و به منظور مدیریت و کنترل گردشگران سلامت، شورای راهبری سلامت کشور چند سالی هست که شکل گرفته؛ شورایی که اساساً فلسفه‌شکل‌گیری‌اش برای مدیریت فعالیت‌ها در زمینه سلامت گردشگرانی است که با هدف درمانی به ایران ورود می‌کنند. با این همه به نظر می‌رسد تا به حال در آن اتفاق مثبتی رقم نخورده و حتی هماهنگی بین دستگاه‌هایی که در آن عضو هستند از جمله سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، وزارت بهداشت، اتاق بازرگانی ایران، سازمان نظام پزشکی و وزارت امور خارجه ایجاد نکرده است؛ تا جایی که دبیر این شورا در پاسخ به برخی از سوالات در زمینه تصمیماتی که لازم است شورا بگیرد، توپ را در زمین وزارت بهداشت به‌عنوان یکی از بازیگران این بخش می‌اندازد.

چالش‌های اساسی

اما چرا با وجود آنکه ایران پتانسیل لازم را در زمینه جذب گردشگر سلامت دارد، همچنان نتوانسته در این زمینه حرفی برای گفتن داشته باشد؟ سعید صدری، مدیر بخش گردشگری سلامت یکی از آژانس‌های مسافرتی کشور در این زمینه به «دنیای اقتصاد» می‌گوید: «عدم حمایت دولت در زمینه گردشگری سلامت از جمله مهم‌ترین دلایلی است که باعث شده این شکل از گردشگری مغفول باقی بماند. نگاه دولت در این بخش نگاه تخصصی نیست و کسانی که در این حوزه به‌عنوان مدیر هستند افراد متخصص در بخش گردشگری نیستند و نتیجه همین می‌شود که شاهد آن هستیم.» او معتقد است طرح‌ها و راهکارهایی وجود دارد؛ اما در دولت بودجه‌ای به آن اختصاص داده نمی‌شود و در اولویت قرار نمی‌گیرد: «راهکار وجود دارد؛ اما زیرساخت‌های لازم شکل نمی‌گیرد. به‌عنوان مثال تا زمانی که اعتبارگذاری بین‌المللی مراکز درمانی صورت نگیرد و انتقال‌پذیری بیمه‌های درمانی به مرحله اجرایی درنیاید نمی‌توان امید به گردشگری سلامت داشت.» صدری به این نکته نیز اشاره می‌کند که ایجاد زیرساخت‌ها و سر و سامان دادن به دلال‌ها وظیفه دولت است و توسعه، مدیریت و پیشبرد گردشگری سلامت به شرط وجود زیرساخت‌ها بر عهده بخش خصوصی خواهد بود.

به گفته این فعال گردشگری سلامت، افزایش نرخ ارز در یکی دو سال اخیر فرصت مناسبی بود که در صورت وجود زیرساخت‌ها می‌توانست بیش از پیش گردشگری سلامت کشور را در منطقه توسعه دهد؛ به این ترتیب نه تنها می‌شد از گردشگران سلامت از کشورهای همسایه میزبانی کرد، بلکه امکان جذب گردشگر سلامت از کشورهای اروپایی و آمریکایی نیز بیشتر می‌شد و

ایران می‌توانست رقبای منطقه را نیز کنار بزند. اما متأسفانه به دلیل نبود برنامه‌ریزی و آینده‌نگری این فرصت مانند بسیاری از فرصت‌های توسعه گردشگری در حال از دست رفتن است.

تناقض اجرایی شورای گردشگری سلامت

باوجود تمام این ضعف‌ها و نبود زیرساخت‌ها، اما امین حقیقت، دبیر شورای راهبری گردشگری سلامت کشور در گفت‌وگو با «دنیای اقتصاد» به این موضوع تأکید دارد که این شورا با همکاری ۵ عضو در زمینه توسعه گردشگری سلامت به خوبی در حال پیش‌روی هستند و برنامه‌ریزی‌های زیادی در این خصوص انجام شده. اما برنامه‌ریزی‌هایی که هنوز نه عملی شده‌اند و نتیجه‌اش به بهبود شرایط گردشگری سلامت کمک کرده. حقیقت درباره بازارهای هدف می‌گوید: «در حال حاضر بازار عمان، افغانستان، عراق و جمهوری آذربایجان اولویت این شورا است. برنامه‌های زیادی وجود دارد برای آنکه واسطه‌های غیرقانونی برداشته و تلاش می‌شود عرصه بر فعالیت‌های غیرقانونی تنگ‌تر شود.» او در همین زمینه به ایجاد یک سامانه جامع گردشگری سلامت اشاره می‌کند و ادامه می‌دهد: «از طریق این سامانه فعالان قانونی مانند آژانس‌ها، بیمارستان‌ها، راهنمایان گردشگری و... می‌توانند فعالیت خود را راحت‌تر انجام دهند تا مسیر برای متقاضیان نیز هموار شود.» البته حقیقت، این سامانه را تنها در راستای فعالیت‌های قانونی می‌داند و پاسخی به اینکه فعالان غیرقانونی و دلالان چگونه مدیریت می‌شوند، ندارد.

دبیر شورای راهبری گردشگری سلامت کشور درباره اعتبارگذاری بین‌المللی مراکز درمانی تأکید می‌کند این موضوع در اختیار وزارت بهداشت است و این وزارتخانه باید آن را پیگیری کند. همچنین درباره محدودیت‌های بیمه‌های درمانی برای انتقال‌پذیر بودن این بخش را هم وظیفه بیمه‌ها دانسته که البته به گفته وی، آنها قول‌های مساعدی نیز در این زمینه داده‌اند. این در حالی است که حقیقت به «میراث‌آریا» گفته بود هرگونه آیین‌نامه و مصوبه جدید در حوزه گردشگری سلامت از طریق دبیرخانه شورای راهبری گردشگری سلامت، ابلاغ و اطلاع‌رسانی می‌شود و ۵ عضو شورا مبنی بر اتخاذ تصمیمات گروهی برای دستیابی به سیاست واحد، از این پس هرگونه پیشنهاد درباره شیوه‌نامه فعالیت در این حوزه برای فعالان و شرکت‌های خدمات مسافرتی و گردشگری و همچنین بیمارستان‌ها و مراکز درمانی مربوطه پس از بررسی کارشناسی و تأیید در شورا به‌عنوان مصوبه لازم‌الاجرا ابلاغ خواهد شد.

به باور کارشناسان، توجه به گردشگری سلامت، تبلیغات در این زمینه و ورود به بازار رقابتی در منطقه از جمله اقداماتی است که می‌تواند ایران را به‌عنوان مقصد گردشگری سلامت نه تنها برای کشورهای همسایه، بلکه برای سایر کشورهای جهان معرفی کند. با این همه به باور صاحب‌نظران، دولت باید در این زمینه تبلیغات و بازاریابی را جدی بگیرد، قوانین جدید ارائه دهد و بیماربرها و دلال‌های در این زمینه را ساماندهی کند. همچنین بخش خصوصی را در این زمینه مورد حمایت قرار دهد و زیرساخت‌ها را برای این بخش فراهم کند در غیر این صورت کشورهای دیگری هستند که به راحتی می‌توانند گوی سبقت را از ایران ببرایند و در این حوزه قدرت اول منطقه شوند.

گردآورنده: آزاده باقری - دنیای اقتصاد